

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده هنرهای تجسمی

پایان نامه تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته: تصویرسازی

موضوع رساله نظری:

نمادها و رمزهای تصویری در اسطوره گیل گمش

استاد راهنما:

دکتر غلامعلی حاتم

موضوع رساله عملی:

تصویرسازی گیل گمش با رویکردی معاصر

استاد راهنما:

مصطفی ندرلو

نگارش و تحقیق:

مهرنوش اسماعیلی

تابستان ۱۳۸۷

Ministry of Science, Research & Technology

University of Art

Visual Arts Faculty

Dissertation as Partial Fulfillment of Requirements for the
Degree of Master of Arts in (Illustration)

Theoretical Subject:

Symbols and Mysteries of Gilgamesh Myth

Theoretical Adviser:

Dr. Qolam Ali Hatam

Practical Subject:

**Illustration of Gilgamesh with a
Contemporary Approach**

Practical Adviser:

Mostafa Nadarlu

Prepared by:

Mehrnush Esmaili

Summer of 2008

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۲	مقدمه
۴	فصل نخست - کلیات
۵	۱-۱. بیان موضوع
۶	۲-۱. اهمیت موضوع
۶	۳-۱. سؤالات پژوهش
۷	۴-۱. اهداف
۷	۵-۱. روش پژوهش
۸	۶-۱. محدودیت‌های اجرایی
۹	فصل دوم - ویژگی‌های اسطوره از نظر پیدایش و ماهیت
۱۰	۱-۲. جستاری در واژه‌ی «اسطوره»
۱۰	۱-۱-۲. واژه‌ی اسطوره
۱۱	۲-۱-۲. تعاریف برخی اسطوره‌شناسان از اصطلاح اسطوره
۱۲	۲-۲. خاستگاه اسطوره
۱۳	۳-۲. کارکرد و تداوم اسطوره
۱۵	۴-۲. وجه مشترک اساطیر
۱۸	فصل سوم - بررسی نظام فرهنگی - هنری بین‌النهرین

- ۱-۳. جغرافیا و تاریخ بین‌النهرین..... ۱۹
- ۲-۳. تجارت و توسعه‌ی فرهنگ..... ۲۰
- ۳-۳. دین و باورهای مذهبی- اعتقادی..... ۲۱
- ۱-۳-۳. خدایان و ایزدان..... ۲۲
- ۲-۳-۳. فلسفه و جهان‌بینی..... ۲۳
- ۱-۲-۳-۳. اعتقاد به حیات پس از مرگ..... ۲۴
- ۲-۲-۳-۳. زندگی مردگان در جهان زیرین..... ۲۴
- ۴-۳. ادبیات..... ۲۴
- ۱-۴-۳. منظومه گیل‌گمش..... ۲۵
- ۲-۴-۳. اسطوره توفان..... ۲۶
- ۳-۴-۳. کیفیت و غنای ادبی..... ۲۶
- ۵-۳. معماری..... ۲۷
- ۶-۳. هنر..... ۲۷
- ۷-۳. پوشاک..... ۲۸
۲۹. فصل چهارم- داستان اسطوره‌ی گیل‌گمش.....
- ۱-۴. تاریخچه و خلاصه‌ای از حماسه گیل‌گمش..... ۳۰
- ۲-۴. معرفی شخصیت‌ها و دیگر اسامی خاص..... ۳۱
- ۱-۲-۴. آنو / آن..... ۳۱
- ۲-۲-۴. آرورو..... ۳۱
- ۳-۲-۴. آ / آنکی..... ۳۱

۳۲ ۴-۲-۴. اِنکیدو
۳۳ ۵-۲-۴. اِل لیل / اِنلیل
۳۳ ۶-۲-۴. اوت نه پیش تیم / زیوسورا
۳۳ ۷-۲-۴. اورشه نبی
۳۳ ۸-۲-۴. اوروک / اِرخ
۳۴ ۹-۲-۴. ایشتار / اینانا
۳۵ ۱۰-۲-۴. سرو
۳۶ ۱۱-۲-۴. سیدوری
۳۶ ۱۲-۲-۴. شم خت
۳۶ ۱۳-۲-۴. شمش / اوتو
۳۷ ۱۴-۲-۴. گیاه زندگی
۳۷ ۱۵-۲-۴. گیل گمش
۳۸ ۱۶-۲-۴. لوگل بنده
۳۸ ۱۷-۲-۴. نین سون
۳۸ ۱۸-۲-۴. ورزاو / نر گاو آسمانی
۳۸ ۱۹-۲-۴. هومبابا / هوواوا
۴۰ فصل پنجم - بررسی و تحلیل رمزها و نمادها در اسطوره‌ی گیل گمش
۴۱ ۱-۵. تحلیل داستان
۴۱ ۱-۱-۵. قهرمانی، خدایی و سلطه‌ی گیل گمش
۴۱ ۱-۱-۵. ولادت خاص

- ۴۱..... ۲-۱-۱-۵. شخصیت و ویژگی‌های ظاهری
- ۴۲..... ۳-۱-۱-۵. قهرمان و فرمانروای شهر
- ۴۳..... ۲-۱-۵. چرایی آفرینش انکیدو
- ۴۳..... ۱-۲-۱-۵. خلقت انکیدو از گِل رس
- ۴۴..... ۲-۲-۱-۵. شخصیت و ویژگی‌های ظاهری
- ۴۴..... ۳-۲-۱-۵. رقیبی برای گیل‌گمش
- ۴۵..... ۳-۱-۵. فرستادن شَم‌خَت به نزد انکیدو
- ۴۵..... ۱-۳-۱-۵. طعمه‌ای برای اسیرساختن انکیدوی وحشی
- ۴۶..... ۲-۳-۱-۵. تحریک حسادت انکیدو به دیدار گیل‌گمش قدرتمند
- ۴۷..... ۴-۱-۵. ورود انکیدو به شهر اوروک
- ۴۷..... ۱-۴-۱-۵. انکیدوی داد رس
- ۴۷..... ۲-۴-۱-۵. رویای گیل‌گمش
- ۴۸..... ۳-۴-۱-۵. تساوی مبارزه‌ی انکیدو با گیل‌گمش یا دوستی آن‌ها
- ۴۸..... ۵-۱-۵. حمله به جنگل سرو توسط گیل‌گمش و انکیدو
- ۴۸..... ۱-۵-۱-۵. بلندآوازه کردن نام خود
- ۴۹..... ۲-۵-۱-۵. غلبه بر هومبابا (نگهبان جنگل سرو)
- ۵۰..... ۳-۵-۱-۵. بازگشت به اوروک
- ۵۱..... ۶-۱-۵. عاشق شدن الهه ایشتار بر گیل‌گمش پیروز
- ۵۱..... ۷-۱-۵. خشم الهه ایشتار و فرستادن نر گاو آسمانی
- ۵۱..... ۱-۷-۱-۵. واکنشی علیه نپذیرفتن عشق
- ۵۲..... ۲-۷-۱-۵. پیروزی گیل‌گمش در نبرد با گاو کشنده
- ۵۲..... ۸-۱-۵. مرگ انکیدو
- ۵۲..... ۱-۸-۱-۵. فرونشاندن خشم خدایان

- ۵۲..... ۲-۸-۱-۵. بیماری و مرگ انکیدو
- ۵۳..... ۳-۸-۱-۵. انکیدو- قربانی جایگزین
- ۵۳..... ۹-۱-۵. اندوه گیل گمش.....
- ۵۳..... ۱-۹-۱-۵. سوگواری.....
- ۵۴..... ۲-۹-۱-۵. ساختن تندیس یادبود از انکیدو.....
- ۵۵..... ۱۰-۱-۵. سفر طولانی گیل گمش برای یافتن اوت نه پیش تیم.....
- ۵۵..... ۱-۱۰-۱-۵. جستجوی راهی برای زندگی جاودانه.....
- ۵۶..... ۲-۱۰-۱-۵. گذر از کوهستان انسان- کژدمها.....
- ۵۶..... ۳-۱۰-۱-۵. باغ جواهر.....
- ۵۷..... ۴-۱۰-۱-۵. رسیدن به دریا و دیدار با سیدوری.....
- ۵۹..... ۵-۱۰-۱-۵. گذر از آبهای مرگبار.....
- ۵۹..... ۱۱-۱-۵. دیدار با اوت نه پیش تیم.....
- ۵۹..... ۱-۱۱-۱-۵. اوت نه پیش تیم و روایت داستان توفان بزرگ.....
- ۶۰..... ۲-۱۱-۱-۵. آزمون بی‌خوابی.....
- ۶۱..... ۳-۱۱-۱-۵. تلاش اوت نه پیش تیم در تفهیم ناگزیری مرگ.....
- ۶۲..... ۱۲-۱-۵. نشانی و تهیه گیاه زندگی.....
- ۶۴..... ۲-۵. تحلیل نمادها و رمزها.....
- ۶۴..... ۱-۲-۵. انسان.....
- ۶۴..... ۱-۱-۲-۵. گیلگمش.....
- ۶۵..... ۲-۱-۲-۵. انکیدو.....
- ۶۶..... ۲-۲-۵. درخت.....
- ۶۷..... ۱-۲-۲-۵. سدره المنتهی (سدره).....
- ۶۷..... ۲-۲-۲-۵. سرو.....

۶۸ ۴-۲-۵. گاو
۶۸ ۵-۲-۵. مار
۶۹ ۶-۵-۵. هیولا (هوواوا/هومبابا)
۷۱ ۳-۵. مضامین مشترک اسطوره‌ی گیل‌گمش با اساطیر دیگر ملل
۷۱ ۱-۳-۵. آفرینش
۷۱ ۲-۳-۵. سامان‌بخشی حیات
۷۱ ۱-۲-۳-۵. نبرد با نیروهای شر و اهریمنی به جهت بقا، در قالب غلبه بر حیوانات
۷۲ ۲-۲-۳-۵. مبارزه با خشکسالی، در قالب کشتن اژدها یا هیولاهای
۷۳ ۳-۳-۵. ماجراجویی و رفتن به سفرهای طولانی
۷۳ ۴-۳-۵. نیاز به دانش و خرد
۷۴ ۵-۳-۵. جستجوی بی‌مرگی و کشف راز جاودانگی
۷۶ ۴-۵. تسری بخشی شخصیت‌های اسطوره‌ی گیل‌گمش در دیگر فرهنگ‌ها
۷۶ ۱-۴-۵. اُدیسه
۷۷ ۲-۴-۵. اسکندر
۷۷ ۳-۴-۵. خضر
۷۷ ۴-۴-۵. هرکول
۷۹ ۵-۵. نتیجه
۸۱ فصل ششم - نقوش و تصاویر مربوط به اسطوره‌ی گیل‌گمش
۸۳ تصویر شماره ۱-۶
۸۵ تصویر شماره ۲-۶

۸۶.....	تصویر شماره ۳-۶.....
۹۰.....	تصویر شماره ۴-۶.....
۹۱.....	تصویر شماره ۵-۶.....
۹۲.....	تصویر شماره ۶-۶.....
۹۳.....	تصویر شماره ۷-۶.....
۹۳.....	تصویر شماره ۸-۶.....
۹۴.....	تصویر شماره ۹-۶.....
۹۴.....	تصویر شماره ۱۰-۶.....
۹۵.....	تصویر شماره ۱۱-۶.....
۹۵.....	تصویر شماره ۱۲-۶.....
۹۶.....	تصویر شماره ۱۳-۶.....
۹۶.....	تصویر شماره ۱۴-۶.....
۹۷.....	تصویر شماره ۱۵-۶.....
۹۸.....	تصویر شماره ۱۶-۶.....
۹۹.....	تصویر شماره ۱۷-۶.....
۱۰۰.....	تصویر شماره ۱۸-۶.....
۱۰۱.....	تصویر شماره ۱۹-۶.....
۱۰۳.....	تصویر شماره ۲۰-۶.....
۱۰۴.....	تصویر شماره ۲۱-۶.....
۱۰۴.....	تصویر شماره ۲۲-۶.....

۱۰۵.....	تصویر شماره ۶-۲۳.....
۱۰۶.....	تصویر شماره ۶-۲۴.....
۱۰۷.....	تصویر شماره ۶-۲۵.....
۱۰۸	پروژه عملی
۱۰۹.....	تصویرسازی گیل گمش با رویکردی معاصر
۱۱۴	کتاب‌شناسی
۱۱۸	چکیده‌ی انگلیسی

فهرست تصاویر

-
- تصویر شماره ۱-۷. نقش برجسته از گیل گمش، مربوط به دوره‌ی آشوری.
- تصویر شماره ۲-۷. کتیبه‌ی سنگی منتسب به انکیدو در خُرساباد، دوره‌ی آشوری نو.
- تصویر شماره ۳-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش انکیدو، شَمَخَت، ۲۰۰۰ قبل از میلاد، یافت شده در سوریه.
- تصویر شماره ۴-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش انکیدو، شَمَخَت، ۲۰۰۰ قبل از میلاد، یافت شده در سوریه.
- تصویر شماره ۵-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش انکیدو، شَمَخَت، ۲۰۰۰ قبل از میلاد، یافت شده در سوریه.
- تصویر شماره ۶-۷. چنگ سومری با نقش انکیدو، مربوط به شهر اور، حدود ۲۶۰۰ قبل از میلاد.
- تصویر شماره ۷-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش انکیدو یا لَهمو، هزاره‌ی سوم قبل از میلاد.
- تصویر شماره ۸-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش انکیدو و شَکَن، هزاره‌ی سوم قبل از میلاد.
- تصویر شماره ۹-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش انکیدو، هزاره‌ی سوم قبل از میلاد.
- تصویر شماره ۱۰-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش انکیدو، هزاره‌ی سوم قبل از میلاد.
- تصویر شماره ۱۱-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش گیل گمش یا انکیدو، هزاره‌ی سوم قبل از میلاد.
- تصویر شماره ۱۲-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش گیل گمش یا انکیدو، هزاره‌ی سوم قبل از میلاد.
- تصویر شماره ۱۳-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش انکیدو و شَکَن، هزاره‌ی سوم قبل از میلاد.
- تصویر شماره ۱۴-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش گیل گمش و انکیدو، هزاره‌ی سوم قبل از میلاد.
- تصویر شماره ۱۵-۷. مُهر استوانه‌ای از نبرد گیل گمش و انکیدو با هوواوا، ۲۰۰۰ قبل از میلاد.
- تصویر شماره ۱۶-۷. مُهر استوانه‌ای از نبرد گیل گمش و انکیدو با هوواوا، ۲۰۰۰ قبل از میلاد.
- تصویر شماره ۱۷-۷. لوح پخته با نقش نبرد گیل گمش و انکیدو با هوواوا، مربوط به بابل باستان.
- تصویر شماره ۱۸-۷. مُهر استوانه‌ای با نقش گیل گمش و انکیدو، مربوط به دوره‌ی آشوری نو.

تصویر شماره ۷-۱۹. جام برنزی از لرستان، کشته‌شدن هوواوا توسط گیل‌گمش و انکیدو، مربوط به دوره‌ی آشوری نو (۱۰ قرن پیش از میلاد).

تصویر شماره ۷-۲۰. لوح گلی، کشته‌شدن هوواوا توسط گیل‌گمش و انکیدو، زمان؟.

تصویر شماره ۷-۲۱. لوح گلی نیم‌برجسته از هوواوا، ۱۶۰۰ تا ۲۰۰۰ قبل از میلاد.

تصویر شماره ۷-۲۲. صورتک گلی از هوواوا، ۲۰۰۰ قبل از میلاد.

تصویر شماره ۷-۲۳. لوح سنگی با نقش شمش، ۸۷۰ قبل از میلاد.

تصویر شماره ۷-۲۴. مُهر استوانه‌ای با نقش کشته‌شدن گاوآسمان، مربوط به دوره‌ی آشوری نو.

تصویر شماره ۷-۲۵. نقش درخت مقدس از قصر آشوری نمرود، هزاره‌ی اول قبل از میلاد.

چکیده

پژوهش حاضر پیرامون اسطوره‌ی گیل‌گمش می‌باشد که یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین اسطوره‌های بین‌النهرینی و دنیاست. قهرمان این حماسه به نام گیل‌گمش، اولین انسانی است که به جستجوی زندگی جاودانه برآمد.

برای شناسایی مجهولاتی که در این اسطوره وجود دارد، در ابتدا ماهیت اسطوره و نظام فرهنگی- فلسفی آن مورد بررسی قرار گرفته است. سپس نمادها و رمزهای تصویری اسطوره تحلیل و تجزیه شده است؛ تا بدین‌وسیله بستری برای تصویرسازی این شخصیت به‌عنوان قهرمانی فراملی و بین‌المللی قرار گیرد.

مقدمه

اسطوره‌ها، منظومه‌ها و حماسه‌های سومری، در طول تاریخ به سفر زیرزمینی دور و درازی در اقلیم فرهنگها می‌روند و در دل خاک، پنهان می‌مانند تا آنکه کلنگ باستان‌شناسان در پایان قرن گذشته، شاهکار ادبیات بین‌النهرین، حماسه‌ی گیل‌گمش را، پس از چند هزار سال ناشناخته‌ماندن، آشکار می‌سازد. این متن از سومری به زبانهای بابلی و هیتی و هوری ترجمه شد و بدینگونه طی هزاران سال، حماسه‌ی گیل‌گمش، یکی از منتشرترین متون ادبیات کهن بود. این روایت افسانه‌ای- تاریخی شامل دوازده لوح اکدی می‌باشد که در فلسطین و پایتخت هیتیان در بغازکوی واقع در آسیای صغیر (ترکیه امروزی) یافته شده. حماسه‌ی مذکور شامل رویدادهایی است از زندگی گیل‌گمش شهریار سومری شهر اوروک. (گری، ۱۳۷۸، ص ۶۲)

البته از آغاز دومین هزاره‌ی پیش از میلاد، اشعار گرت‌برداری شده‌ی بسیاری به دست ما رسیده که بی‌گمان، ملغمه‌ای از آثار سومری اواخر هزاره‌ی سوم است. اما به هر تقدیر، سبک نگارش و سیاق تفکر مذهبی آنها، به طرز غیر قابل‌انکاری سومری است.

«یکی از آنها نبرد گیل‌گمش و آکه (شاه کیش)- را حکایت می‌کند. دیگری از تاخت و تاز او به جنگل سدر و درآویختنش با نگهبان آن خومبه‌به‌عفریت و سومی به ستایش از مبارزه‌ی قهرمان، با نرگاو آسمانی می‌پردازد که الهه اینانا برای کشتن او به زمین گسیل کرد؛ چرا که امتیازات پیشنهادی او را نپذیرفته بود و چهارمی مایه‌های دوگانه‌ی جست و جوی حیات جاوید و مرگ پهلوان را شاخ و برگ می‌دهد؛ که در واقع روشن نیست مربوط به خود گیل‌گمش یا دوستش انکیدو است، هرچند که در قطعه‌ی دیگری سایه‌ی انکیدو را می‌بینیم که بر گیل‌گمش آشکار شده است تا روزگار غبار مردگان و جهان زیرین را برای او حکایت کند.» (شاملو،

۱۳۸۴، ص ۹)

به نظر انسان‌های کهن، هیچ دست‌ساخته‌ای از بشر، به اندازه‌ی توده‌های عظیم از سنگ، به سبب سختی و دوامش با خدا رقابت نمی‌کند. همچنین از طریق کتابت روی ستونهای سنگی، داستان همه‌ی کارهای مشکل‌گیل‌گمش محفوظ می‌ماند و این در حکم خودنمایی و به خود بالیدگی پس از مرگ وی نیز بود. زیرا جاودانه کردن نام انسانی، به معنای لفظی واژه، در حکم ابدی و نامیرا شدن انسان است.

گیل‌گمش در جوانی همچون دیگر شاهان، به لذاذ زندگی دلمشغول بود، اما پس از سرگردانی‌ها و درد و رنجهای بسیار، حکیمی می‌شود که بسی چیزها دیده است و همه چیز می‌داند. آنگاه بر ستون سنگی، شرح ماجراهایش را حک می‌کند تا درسی آموزنده و داستانی برای حکمت دیگران باشد. (بلان، ۱۳۸۰، ص ۱۸)

ترس از مرگ در قلب انسان، به صورت دلهره‌ی تحمل‌ناپذیری در می‌آید که ناگهان به ناستواری حیات پی‌می‌برد و بیهوده به جست و جوی راز جاودانگی برمی‌خیزد و هر تلاش، او را به ورطه‌ی نومیدی عمیق‌تری می‌کشاند. تا روزی که سرانجام دست از پا درازتر از سرگردانی‌های بی‌انتها، باز می‌آید و به تسلیم گردن می‌نهد. (شاملو، ۱۳۸۴، ص ۱۳)

باید توجه داشت که همه‌ی شواهد و مدارک حکم می‌کند که هیچ دو فرهنگی یا هیچ دو مجموعه‌ی اساطیری و آیینی که در کنار هم قرار گیرند، نمی‌توانند بر یکدیگر بی‌اثر بمانند. بنابراین بحث درباره‌ی چنین آمیزش‌ها و شناخت عناصر تشکیل‌دهنده‌ی هر یک از آنها، برای شناخت تطور اندیشه‌ی یک قوم و الگوهای کهن فرهنگی آن، بسیار ضروری است.

فصل نخست

کلیات

۱-۱. بیان موضوع

یکی از عناصر شکل‌دهنده‌ی فرهنگ و هویت ملی، اساطیر و حماسه‌های آن جامعه است. به‌طور کلی اسطوره تداوم نیروی خیال‌پردازی و آفرینندگی در دوران باستان می‌باشد که همچنان در زمان حاضر نیز ادامه دارد.

از آن‌جا که تصویرسازی، بیان و انتقال مفاهیم کلی و یا غیر قابل ذکر و دست‌نیافتنی در متن می‌باشد، می‌تواند زمینه‌ای مناسب برای انتقال مفاهیم و زبان اسطوره - بیان رمزها و نمادهای تصویری آن- باشد.

اگرچه تاکنون عده‌ی زیادی از پژوهشگران، در روشن‌ساختن نکات مبهمی از اساطیر، توفیق یافته‌اند، اما روی هم‌رفته- از حیث پردازش به این مسأله- تصویرسازی سهم‌چندانی در تحقیقات مربوطه ادا نکرده است؛ ازجمله دلایل مختلف آن، غالباً به نامفهوم بودن و دشواری بیشتر مضامین و درون‌مایه‌های اساطیر، چند معنایی بودن رمزها و همچنین عدم وقوف بر ارزش و اعتبار اساطیر ملی از طرفی دیگر اشاره داشت.

بنابراین در این تحقیق کوشش شده است که نخست، با مطالعه‌ی اسطوره‌ی گیل‌گمش و سپس با شناخت و درک نظام اجتماعی- فرهنگی و هنری در بین‌النهرین، بیان و تحلیل نمادها و رمزها در مورد اسطوره‌ی گیل‌گمش صورت گرفته، مجهولات و مبهماتی که در مورد این اسطوره وجود دارد، کشف شود. در نهایت براساس یافته‌ها و نمونه‌های تصویری اسطوره‌ی مذکور- آثاری که صرفاً از تمدن بین‌النهرین کشف شده- تصویرسازی این قهرمان با رویکردی معاصر و فرا ملی‌ارایه می‌گردد.

۱-۲. اهمیت موضوع

منظومه‌ی گیل‌گمش نخستین شاهکار ادبیات جهان و یکی از مهمترین اساطیری است که در آن به جهان‌بینی و اصول اعتقادی-فلسفی اولین انسان‌ها اشاره شده است. داستان گیل‌گمش، ناپایداری وضع و موقعیت بشری و محال‌بودن دستیابی به جاودانگی را اعلام می‌دارد؛ دغدغه‌ای که همچنان ذهن و توجه انسان مدرن را به خود معطوف ساخته است.

به‌نظر بسیاری از محققان و اسطوره‌شناسان، مضامین روایت‌های کتاب مقدس و بسیاری متون دیگر، برگرفته از اسطوره‌ی گیل‌گمش می‌باشد؛ به‌عنوان مثال واقعیت داستان آفرینش انسان از گل و یا روایت توفان نوح، اثبات و توجیه تاریخی می‌یابد.

بنا بر شباهت‌های فراوان و حتی همسانی اغلب داستان‌ها و اساطیر ملل-همچون حماسه‌ی گیل‌گمش- اهمیت پردازش به این موضوع، به‌عنوان تحقیق یا کشف بیان‌های سمبولیک و به‌تصویر درآوردن آن نشانه‌ها، مطرح و ضروری است.

۱-۳. سؤالات پژوهش

- الف. قدیمی‌ترین یا اولین اسطوره‌ی حماسی در تاریخ بشری کدام است؟
- ب. آیا اصول و مبانی نشانه‌شناسانه، قابلیت بسط در اسطوره‌ی گیل‌گمش را داراست؟
- ج. آیا با بررسی نمادهای بصری این اسطوره، امکان شناسایی باورها، گرایش‌های ذهنی و محتوای ادبی، هنری آثار مردم آن روزگار میسر خواهد شد؟
- د. نمادهای تمدن بین‌النهرین در تجسم صورت ظاهری و قالب فیزیکی گیل‌گمش چیست؟

ه با وجود شباهت اسطوره‌های این سوی دنیا با اسطوره‌های آن طرف دنیا و یکسان بودن کارکرد ذهن انسان (با توجه به نظریه‌ی لوی استروس^۱) در هر زمان و مکانی، کاربرد یک اسطوره‌ی واحد بین‌المللی صحیح است؟

۱-۴. اهداف

۱. نمایاندن بخشی از میراث سنت ادبی، فرهنگی و پیشینه‌ی اساطیر.
۲. بیان محتوای فلسفی داستان حماسه- گیل‌گمش - و دغدغه‌ی انسان عهد بین‌النهرین در یافتن جاودانگی مبارزه با مرگ.
۳. پیگیری و بازشناسی عناصر نمادین اسطوره، همراه با بهره‌گیری از دستور زبان تصویری.
۴. جریان‌یابی یک شخصیت در همه‌ی فرهنگ‌ها؛ به این معنا که با توجه به مقوله‌ی جبر و اختیار در تقارب با مبحث جاودانگی- که در تمامی مکاتب فلسفی و ادیان مشترک است- تسری بخشی شخصیت گیل‌گمش در دیگر فرهنگ‌ها به روشنی معلوم می‌گردد. لذا یکی از فرآورده‌های این تحقیق استفاده از نماد و شخصیت گیل‌گمش به عنوان یک نماد و شخصیت فراملی یا بین‌المللی است.
۵. تصویرسازی داستان گیل‌گمش به عنوان خوراک فرهنگی، خصوصاً برای نوجوانان.

۱-۵. روش پژوهش

در ابتدا براساس مطالعه‌ی روایت‌های مختلفی از اسطوره‌ی گیل‌گمش، تحقیق کتابخانه‌ای آغاز شد. سپس جهت درک ماهیت و ویژگی‌های اسطوره و درک محتوا، منابع مهم و مرجع، خصوصاً از بزرگان اسطوره‌شناسی مورد بررسی و تحقیق قرار گرفت. پس از

^۱ Claude Lévi-Strauss (- ۱۹۰۸). مردم‌شناس فرانسوی

پیگیری و بازشناسی روابط درونی و عناصر ارزشمند اسطوره‌ی مذکور، تصویرسازی این حماسه، البته به سبک و روشی امروزی انجام گرفت. در تمامی این پژوهش، طبقه‌بندی اسامی خاص- در بخش‌هایی که تقدّم و تأخّر زمانی، یا در هیچ مرجعی قید نگردیده و یا معنایی ندارد- بر اساس ترتیب حروف الفبایی، تنظیم گردیده است.

۱-۶. محدودیت‌های اجرایی

از نکاتی که ذکر آن در این بخش ضرورت دارد: یکی مربوط به بخش مقایسه‌ی قهرمان این اسطوره با دیگر پهلوانان و اشخاص فرهنگ‌های مختلف است. به دلیل ناکفایتی آگاهی نگارنده، به‌علاوه‌ی گستردگی دامنه‌ی اطلاعات در این زمینه، با اشاره به نکاتی کلی بسنده شده است؛ چراکه طرح این مسأله، خود پژوهش جامعی را می‌طلبد.

یکی دیگر از پرسش‌هایی که در طول زمان تحقیق ایجاد شد، در مورد عناصری همچون «جنگل سِدر» یا «سَرو» می‌باشد. با وجودی که در منابع لاتین از آن به "Cedar Forest" نام برده شده، اما واژه‌های متفاوتی در منابع ترجمه‌شده‌ی مربوطه مشاهده گردید؛ البته نگارنده پس از بررسی در فرهنگ‌های واژه‌شناسی و ریشه‌شناختی لغات^۱، صحت مفهوم این لغت را در نوعی خاص از درخت سرو، به نام «سرو کوهی» از این تیره یافت که در فارسی به آن اُورس/ اُرس: (درخت سرو کوهی) گفته می‌شود. هرچند در واقع درختان سِدر/ کُنار با سرو نیز شباهات و همسانی دارد.

^۱ محمد حسن دوست، فرهنگ ریشه‌شناختی زبان فارسی، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، جلد اول، ۱۳۸۳، ص ۱۴۶.